

Ο Εγγονόπουλος είναι από τους πρώτους Έλληνες δημιουργούς που ακολούθησε τόσο στη ζωγραφική όσο και στην ποίηση τον υπερρεαλισμό. Γνωρίσματα της υπερρεαλιστικής γραφής του είναι: αυτόματη γραφή, συνειρμικός λόγος, απουσία στίξης, άνισοι στίχοι (ακόμα και μονολεκτικοί).

Στοιχεία υπερρεαλισμού στο συγκεκριμένο ποίημα:

Το ποίημα «Ποίηση 1948» έχει τη μικρότερη σχέση με τον υπερρεαλισμό, καθώς υπάρχει λογική διαδοχή στην ποιητική αφήγηση και την περιγραφή των εικόνων. Τα υπερρεαλιστικά χαρακτηριστικά του εντοπίζονται στη μορφή:

- «τεμαχισμένος», «κατακερματισμένος» λόγος, λέξεις-θραύσματα. Όπως σημειώνει ο Κ. Μπαλάσκας «μοιάζει σα να σπαράχτηκε και αυτός από το μακελειό».
- Απουσία σημείων στίξης (εκτός από μια παρένθεση)
- Ελλειπτικός λόγος

Αφήγηση

- γ' πρόσωπο (αντικειμενικότητα κατά την περιγραφεί της πραγματικότητας) και α' πρόσωπο (δηλώνεται η στάση του ποιητή απέναντι στη φρίκη του εμφύλιου πολέμου).
- Χρόνος της αφήγησης είναι ο χρόνος των γεγονότων (επικαιρότητα, εγκυρότητα)

Γλώσσα

- δημοτική, με εξαίρεση κάποιους τύπους της καθαρεύουσας «αγγελτηρίων», «ως αν»
- απλή, λιτή
- αναφορά στο στίχο του Κ. Καβάφη «και άλλα ηχηρά παρόμοια»

Ύφος

Χαμηλόφωνο, εξομολογητικό, απέριττο, πεζολογικό.

Στίχος

Ελεύθερος, ανισοσύλλαβος. Για έμφαση υπάρχουν στίχοι με μια λέξη. Έτσι και η μορφή του ποιήματος υπηρετεί το περιεχόμενο. Ο τεμαχισμένος λόγος συνταιριάζεται με το σβήσιμο της ποιητικής φωνής.

Θέμα

Το χρέος που έχει η ποίηση απέναντι «στις επιταγές της σύγχρονης (της) πραγματικότητας» και παρουσιάζει τον τρόπο με τον οποίο ο ποιητής προσπαθεί να ανταποκριθεί στο χρέος αυτό. Συγκεκριμένα, ο Εγγονόπουλος εκφράζει την αδυναμία που έχει ως ποιητής να ανταποκριθεί στο χρέος του απέναντι στην εποχή του και την τέχνη του, λόγω των τραγικών συνθηκών της εμφύλιας διαμάχης (ποιητική παραίτηση).

Τίτλος.

Πληροφορία για το χρόνο (1948, β' φάση εμφύλιου πολέμου). Η έλλειψη του άρθρου στη λέξη «ποίηση» καθολικεύει τη σημασία της και προσδίδει διαχρονικότητα. Επίσης γενικεύει το πρόβλημα της ελλιπούς ποιητικής παραγωγής σε δύσκολους καιρούς.

Δομή:

Στίχ. 1-13: η αντιποιοητική εποχή, στίχ. 14-22: η απολογία του ποιητή για τα λιγοστά ποιήματά του.

Στίχοι 1-13: η αντιποιοητική εποχή

Στ. 1-2

Προσδιορίζουν άμεσα την εποχή χωρίς συμβολισμού ή εικόνες. Ο ποιητής με υπαινικτικό και ειρωνικό τόνο («εμφυλίου») αναφέρεται στον εμφύλιο πόλεμο, τον οποίο χαρακτηρίζει ως «σπαραγμός». Η λέξη «σπαραγμός» είναι φορτισμένη συναισθηματικά και αποδίδει ανάγλυφα την τραγικότητα της ιστορικής στιγμής. Προβάλλεται το δράμα του ελληνικού λαού και έμμεσα καταδικάζεται ο εμφύλιος, χωρίς ωστόσο ο ποιητής να εκφράζει σαφή πολιτική θέση για τον εμφύλιο.

Στίχοι 3-5

Η ποίηση σε μια τέτοια τραγική εποχή μοιάζει μάταιη πολυτέλεια, όπως και τα «άλλα παρόμοια» (*καβαφική επιρροή*). Με τη φράση αυτή ο ποιητής αναφέρεται με ειρωνική διάθεση και στις άλλες μορφές τέχνης, οι οποίες σε εποχές πόνου και αφανισμού των ανθρώπων είναι περιττές, στερούνται νοήματος.

Ο ποιητής, αν και δηλώνει τα παραπάνω, αντιφάσκει, καθώς ο ίδιος γράφει ποίηση. Ωστόσο με αυτό το ποίημα δηλώνει την αδυναμία της ποίησης να λειτουργήσει στις συνθήκες του Εμφυλίου. Έτσι αίρεται η αντίφαση, καθώς ο ποιητής καταφεύγει στην ποίηση, για να εκφράσει την πίκρα του και να παρουσιάσει τη ζοφερή πραγματικότητα. Με άλλα λόγια το ποίημα καλύπτει την εσωτερική ανάγκη του ποιητή να απολογηθεί.

Στίχοι 6-13

Η ποιοητική αμηχανία που δηλώθηκε παραπάνω, αισθητοποιείται και αιτιολογείται μέσα από μια μακάβρια παρομοίωση που καταγράφει την εφιαλτική πραγματικότητα του πολέμου: όσα γράφονται τώρα είναι σαν να γράφονται στην πίσω πλευρά «αγγελτηρίων θανάτου». Ευρηματική παρομοίωση που τονίζει το πλήθος των νεκρών του εμφυλίου σπαραγμού και αιτιολογεί την ποιοητική αδυναμία. Όταν κυριαρχεί ο θάνατος, η ποίηση από σεβασμό και διακριτικότητα είναι απύσχα. Ή κάνει την παρουσία της ελάχιστη, τόσο που ο ποιητής να μπορεί να εκφράσει την πικρία του για την αντιποιοητική εποχή. Ως προς τη δομή η παρομοίωση συνδέει την α' ενότητα (στ. 1-5, Εμφύλιος) με τη β' (14-22, απολογία ποιητή).

Στίχοι 14-22: η απολογία του ποιητή για τα λιγοστά ποιήματά του.

Εξομολογητικός χαρακτήρας, ανάγκη του ποιητή να απολογηθεί και για το είδος και για την ποσότητα της ποιοητικής του δημιουργίας.

Τα ποιήματά του είναι «τόσο λίγα και τόσο πικραμένα», ακριβώς για όσα καταγράφηκαν στην α' ενότητα. Καθώς ο ποιητής δε είναι ικανός να αποκοπεί από την ποιοητική δημιουργία περιορίζει την έκφρασή του σε λίγα ποιήματα εμποτισμένα από τον πόνο που ο ίδιος βιώνει καθημερινά («πικραμένα»: συναισθηματική συμμετοχή του ποιητή). Αυτό δηλώνει και την ευαισθησία του για τους νεκρούς και το δράμα των ανθρώπων (εκφρ. σχήμα: μεταφορά).

«Τόσο λίγα»: εκφράζει τη στάση του ποιητή: η σιωπή αποδίδει την αίσθηση της τραγικότητας. Η μείωση της ποσότητας των ποιημάτων του αισθητοποιείται και μορφολογικά στους στίχους 18-22 με τους μονολεκτικούς σχεδόν στίχους.

«Και πότε, άλλωστε, δεν ήσαν;»: με αυτή τη ρητορική ερώτηση ο ποιητής κάνει την αυτοκριτική του. Εκφράζει το σταθερό συναισθηματικό προσανατολισμό της ποίησής του (απαισιοδοξία), ο οποίος είναι απόρροια των τραγικών γεγονότων που έχει γνωρίσει ο ελληνισμός (Μικρασιατική καταστροφή, προσφυγιά, πόλεμος 1940, Κατοχή)

Τοποθετείται σε παρένθεση:

- απομακρύνεται από το χρονικό πλαίσιο του ποιήματος και αναφέρεται σε εποχές του παρελθόντος
- αποτελεί αυτοσχόλιο (εσωτερικός λόγος, τόνος προσωπικός)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΕΕ

2.1. Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Ο Ν. Εγγονόπουλος έχει θητεύσει, ως γνωστόν, στον Υπερρεαλισμό. Θεωρείτε ότι αυτή η θητεία βρίσκει έκφραση στο συγκεκριμένο ποίημα; Να απαντήσετε σε αναφορά με το περιεχόμενο και τη μορφή του ποιήματος.

2.2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευσης μιας κρίσης... γλωσσικής ανάλυσης:

1. Ποια στοιχεία της ποιητικής γραφής υποστηρίζουν το χαμηλόφωνο και εξομολογητικό ύφος του ποιήματος;
2. «Είναι ως αν να γράφονταν.... »: Να αναλύσετε την παρομοίωση και να σχολιάσετε το ρόλο της στη δομή του ποιήματος.
3. Να αναφερθείτε στον στίχο: «(και πότε - άλλωστε - δεν ήσαν;)». Τι νομίζετε ότι υποδηλώνει η τοποθέτησή του μέσα σε παρένθεση;

2.3. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. Γιατί η εποχή του εμφύλιου σπαραγμού αναστέλλει την ποιητική δημιουργία;
2. Κι άλλα παρόμοια: Ποιες μπορεί να είναι, κατά τη γνώμη σας, οι συναφείς με την ποίηση ενασχολήσεις;
3. Ποια επίδραση έχει στο έργο του ποιητή η ζοφερή πραγματικότητα του Εμφυλίου; Πώς την κρίνετε;
4. Σε ποια σημεία του ποιήματος εκφράζεται εναργέστερα η θλίψη του ποιητή;